

**stop
suszy!**

PLAN PRZECIWDZIAŁANIA SKUTKOM SUSZY

Coraz częstsze susze to skutek globalnych zmian klimatu. Choć nie możemy im zapobiec to wiemy, jak minimalizować ich skutki. Wody Polskie przygotowują projekt Stop suszy! Współpracujemy w tym zakresie z ekspertami, instytucjami i innymi podmiotami z obszaru gospodarki wodnej. Efektem tych prac będzie, przyjęty w drodze rozporządzenia, plan przeciwdziałania skutkom suszy – pierwszy w Polsce dokument wyznaczający w tym obszarze strategię działań na najbliższe lata.

Przemysław Dac,
Prezes Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

DLACZEGO PROBLEM SUSZY JEST DLA NAS ISTOTNY?

Polskie zasoby wodne należą do najmniejszych w Europie.

Na jednego mieszkańca przypada u nas 1,6 tys. m³ wody rocznie. To trzy razy mniej niż w pozostałych krajach europejskich! Dodatkowym problemem są zmiany klimatyczne i coraz częstsze w naszym kraju susze. Dlatego musimy mądrze gospodarować wodą. Wody Polskie podejmują szereg działań w tym kierunku. Angażujemy ekspertów i instytucje oraz zainteresowane grupy społeczne do prac nad zminimalizowaniem negatywnych skutków suszy. Deficyt wody jest problemem, który wykracza swoją skalą poza teraźniejszość. Naszym cywilizacyjnym obowiązkiem jest zadbanie o to, żeby woda była dostępna w podobnej ilości także dla przyszłych pokoleń. Właśnie temu służy projekt Stop suszy!

CO WIEMY O SUSZY?

Susza jest zjawiskiem naturalnym, wywołanym przez długotrwały brak opadów atmosferycznych. Chociaż zwykle mówi się o suszy ogólnie, w rzeczywistości wyróżniamy aż cztery jej rodzaje: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

Susza prowadzi do znacznego obniżenia zasobów wodnych w dorzeczu i negatywnie oddziałuje na wszystkie sfery życia. Jej skutki są dotkliwe dla rolnictwa i innych sektorów gospodarki. Wpływają również na życie społeczne. Świadomość Polaków dotycząca problemu suszy jest coraz większa. Nadal jednak wolimy postrzegać ją raczej jako problem strefy zwrotnikowej niż nasz. Woda płynąca z kranów traktowana jest jako oczywistość. Odrzucamy możliwość, że może stopniowo zamieniać się w dobro luksusowe. Jednakże, jeśli dziś nie podejmiemy stosownych działań, ta perspektywa stanie się realna. Występowaniem suszy atmosferycznej jest zagrożone aż 82% powierzchni naszego kraju, suszą rolniczą 44,9%, hydrologiczną 95,4%, a hydrogeologiczną 35,6%. Dlatego już dziś musimy działać! W tym celu opracowujemy katalog przedsięwzięć służących minimalizowaniu skutków suszy. Ważną bazę przy jego opracowywaniu stanowiła ankieta przeprowadzona na dużą skalę od 17 grudnia 2018 r. do 15 lutego 2019 r. wśród 3,5 tys. interesariuszy. Podmioty administracji rządowej i samorządowej związane z tematyką suszy i zarządzaniem jej ryzykiem udzieliły odpowiedzi dotyczących różnych aspektów zjawiska suszy. W ankiecie wzięli też udział użytkownicy wód, którzy odczuwają ryzyko suszy i w ramach prowadzonej działalności realizują przedsięwzięcia, w tym inwestycje, zmierzające do ograniczenia jej skutków.

1 Susza atmosferyczna
- opady poniżej średniej wieloletniej

2 Susza rolnicza
- opady poniżej zapotrzebowania roślin uprawianych w danym momencie

3 Susza hydrologiczna
tzw. niżówka hydrologiczna
- przyływ w rzekach poniżej średniej wieloletniej

4 Susza hydrogeologiczna, tzw. niżówka hydrogeologiczna
- długotrwałe obniżenie wód podziemnych w porównaniu do średniej wieloletniej

WODY POLSKIE MÓWIĄ STOP SUSZY!

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2018 r. poz. 2268). Niemal 6 tys. pracowników PGW WP w całej Polsce realizuje zadania z zakresu ochrony przed powodzią i suszą oraz ochrony jakości naszych zasobów wodnych. W celu pozyskania skutecznego narzędzia do ich realizacji powstaje plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS). Wraz z planami gospodarowania wodami, zarządzania ryzykiem powodziowym oraz utrzymania wód, PPSS przyczyni się do poprawy

stanu gospodarki wodnej w Polsce. Celem jest zapewnienie odpowiedniej ilości wody, o co najmniej dobrej jakości, która będzie użyteczna dla społeczeństwa, środowiska oraz wszystkich działów gospodarki narodowej. Nasz zespół ekspertów i praktyków pracuje nad PPSS ze świadomością, że ten potencjał musi być jeszcze zwielokrotniony przez wsparcie społeczne. Temu służą ogólnopolskie konsultacje projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy zorganizowane w 15 miastach w Polsce. Szczegółowe informacje udostępniamy na stronach: stopsuszy.pl i wody.gov.pl.

TWORZYMYPIERWSZY TAKI PLAN W POLSCE

We wstępnej fazie prac nad planem uszeregowaliśmy obszary zagrożone wystąpieniem suszy na poszczególnych obszarach dorzeczy pod względem skali ryzyka. Następnie dokonana została ocena potrzeb w zakresie ochrony przed tym zjawiskiem. Potem dołączono do tego wyniki analiz planów, programów i cząstkowych strategii oraz wyniki ankietyzacji. W efekcie powstał zestaw propozycji mających na celu ograni-

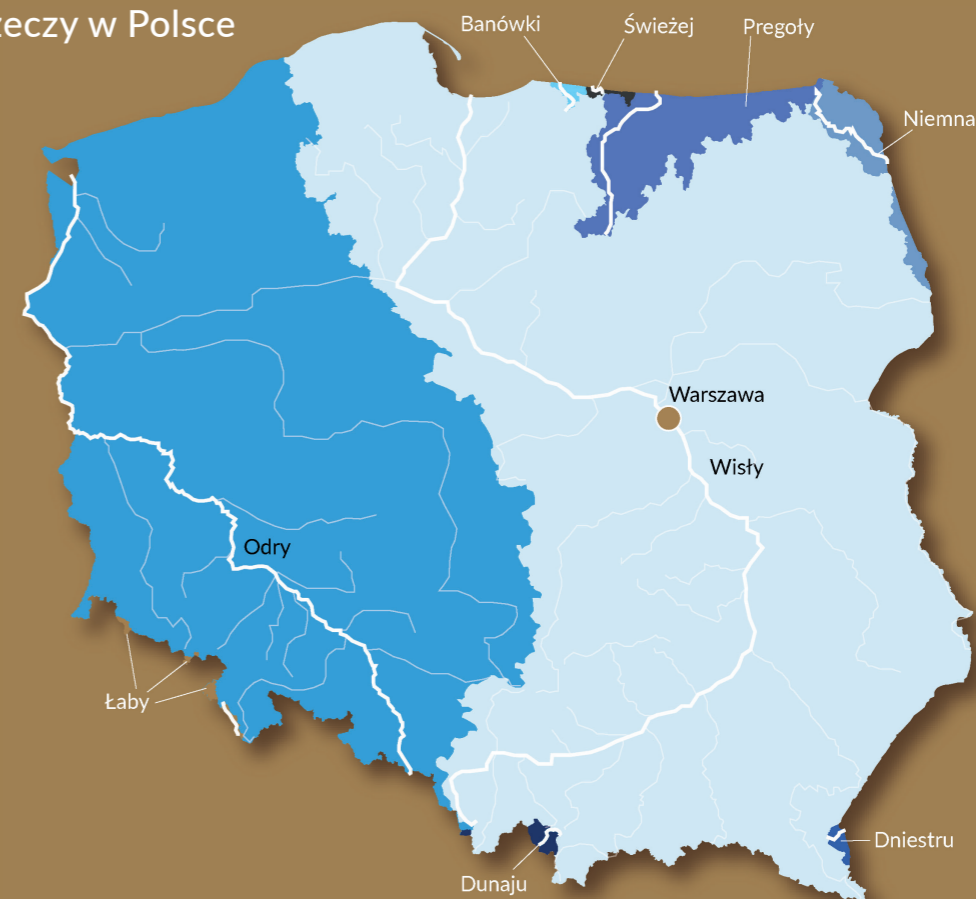
czenie skutków suszy dla społeczeństwa, środowiska i gospodarki. Finalny dokument zawiera analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń, propozycje zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych. W planie nie zabraknie także impulsów do zmian naturalnej i sztucznej retencji oraz katalogu działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Działania przedstawione w katalogu obejmują zarówno wskazania do realizacji inwestycji w zakresie zwiększenia naturalnej i sztucznej retencji, jak również podejmowanie prac na rzecz racjonalnego wykorzystania dostępnej wody. Planowane inicjatywy dotyczą: rolnictwa, m.in. wprowadzania upraw odpornych na suszę i budowy ujęć do nawodnień, gospodarki komunalnej – modernizację ujęć wód, jak również kwestii formalnych – integrację monitoringu suszy i edukację różnych grup społecz-

nych. Celem tak szerokiego wachlarza rozwiązań jest ograniczenie skutków suszy we wszystkich sektorach gospodarki. Istotną część tych przedsięwzięć jest ściśle związana z zapobieganiem powodziom i podtopieniom, ponieważ susze w Polsce występują naprzemiennie z okresami obfitych opadów. Dlatego działania zawarte w planie obejmują oba te krańcowo różne zjawiska. Efektem projektu jest także zaktualizowana metodyka opracowywania kolejnych planów.

Obszary dorzeczy w Polsce

JAK PLANUJEMY WALCZYĆ Z SUSZĄ?

1. Zwiększamy naturalną retencję

Propozycje związane ze zwiększaniem naturalnej retencji mają na celu spowolnienie odpływu wody tak, żeby w przypadku suszy dostępne były jej rezerwy. Naturalna retencja może być zwiększana zarówno na terenach leśnych, obszarach wykorzystywanych rolniczo, jak i w miastach. Przykładami takich działań są prace związane z renaturyzacją rzek, czyli przywracaniem ich do naturalnego, nieuregulowanego stanu, odtwarzanie mokradeł, oczek śródpolnych, zakładanie zielonych

obszarów w miastach. Zwiększanie naturalnej retencji ma również pozytywny wpływ na ograniczanie ryzyka powodziowego, a także na mikroklimat. Szerokie zastosowanie naturalnych metod pozwala wraz z działaniami z zakresu rozszerzania sztucznej retencji na istotne zwiększanie zasobów wodnych i ograniczanie odczuwalności skutków suszy oraz ryzyka powodziowego w większości sektorów gospodarki.

2. Budujemy nowe zbiorniki wodne

W ramach działań zaplanowanych w PPSS sztuczna retencja będzie realizowana poprzez inwestycje w zakresie dużych i małych zbiorników wodnych i stawów ziemnych. Powstanie nowych obiektów przyczyni się do zwiększenia ilości zasobów dyspozycyjnych możliwych do wykorzystania w warunkach wystąpienia suszy i tym samym zwiększy odporność terenów przyległych na jej ryzyko. Podkreślić należy jednak, że z uwagi na istotny wpływ realizacji tych przedsięwzięć na środowisko,

w szczególności na stan wód, działanie powinno dotyczyć wyłącznie obszarów, na których nie jest możliwe zastosowanie rozwiązań korzystniejszych z punktu widzenia ochrony środowiska. W PPSS zaplanowano szereg inwestycji obejmujących m. in. budowę zbiornika Kamieniec w woj. wielkopolskim i budowę zbiornika retencyjnego w miejscowości Wiśniowa na cieku Szufnarówka w woj. podkarpackim.

3. Informujemy

Podnoszenie świadomości w zakresie zagrożenia, jakie niesie susza oraz konieczności racjonalnego wykorzystania dostępnych zasobów stanowi istotny element pozwalający na realne zapobieganie jej skutkom. Zaplanowane w PPSS działania edukacyjne są dedykowane zarówno młodzieży szkolnej (związane z wprowadzaniem tematyki suszy do podstaw kształcenia) jak i pozostałym grupom społecznym. Zaplanowane programy

edukacyjne i kampanie informacyjne dostosowane są do lokalnej specyfiki poszczególnych odbiorców. Szczególnie istotne jest kreowanie świadomości rolników w zakresie możliwości ograniczania skutków suszy. Pobudzenie świadomości Polaków związanej z suszą pozwoli na długofalowe wdrażanie odpowiednich rozwiązań, w szczególności realizowanych na poziomie lokalnym.

4. Proponujemy nowe rozwiązania w rolnictwie

Rolnictwo jest szczególnie wrażliwym na suszę sektorem gospodarki. Długotrwałe okresy bezopadowe bezpośrednio wpływają na straty w uprawach. W związku z tym, w PPSS przewidziano szereg propozycji, które mają ograniczyć skutki suszy dla tej dziedziny gospodarki. Należą do nich działania związane z budową i modernizacją melioracji, tak by pełniła ona funkcję nawadniająco-odwadniająca. Ponadto planuje się opracowanie zbioru dobrych praktyk służących racjonalizacji zużycia wody w rolnictwie. Wskazania z przedstawionego do konsultacji dokumentu powinny być wdrażane

na obszarach o wysokim ryzyku występowania suszy, w ramach punktu związanego ze zwiększaniem ilości i czasu retencji wody w glebie. Kluczową rolę pełnić będzie również działanie związane z optymalizacją zasad dotacji do składek ubezpieczeniowych. W konsekwencji wdrożenie nowych zasad pozwoli zwiększyć areał upraw objętych ubezpieczeniami na wypadek suszy. Realizacja powyższych rozwiązań łącznie ma, wraz z pozostałymi przedsięwzięciami, przyczynić się do zmniejszenia narażenia rolnictwa na skutki niedoborów wody.

DZIAŁAMY, SŁUCHAMY i EDUKUJEMY

Cele projektu Stop suszy! można realizować jedynie w długofalowej perspektywie, za pomocą strategicznych działań oraz w dialogu ze wszystkimi podmiotami z obszaru gospodarki wodnej. Dokonana została już identyfikacja i hierarchizacja obszarów zagrożonych wystąpieniem zjawiska suszy na poszczególnych obszarach dorzeczy oraz ocena potrzeb w zakresie ochrony przed negatywnymi skutkami suszy. Powstaje katalog takich działań mający na celu ograniczenie i łagodzenie skutków oddziaływania tego zjawiska na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę.

Projekt Stop suszy! To także kampania informacyjno-promocyjna. Organizujemy konferencje z udziałem wybitnych ekspertów. Podczas ogólnopolskich konsultacji rozmawiamy z użytkownikami wód, mieszkańcami wielkich miast oraz przedstawicielami małych społeczności lokalnych. Aktualne informacje publikujemy na stronach: www.stopsuszy.pl i www.wody.gov.pl oraz na profilu społecznościowym Wód Polskich. Projektowi towarzyszą spotkania z mediami i przedsięwzięcia edukacyjne oraz konkursy dla dzieci i młodzieży. Projekt Stop suszy! wspiera znany i lubiany aktor Łukasz Nowicki.

Ambasador projektu zagrał w filmie „Stop suszy!” ukazującym co nas czeka, jeśli już teraz nie przystąpimy do realizacji zaproponowanych działań. Na zdjęciach przedstawiamy kadry z filmu: rok 2050 – bezcenna woda w rękach głównego bohatera i wizualizacja zniszczonej podwarszawskiej zapory w Dębem tworzącej obecnie Zalew Zegrzyński. Zrobimy wszystko, żeby zapobiec takiemu scenariuszowi! Dlatego od 15 sierpnia 2019 r. do 15 lutego 2020 r. zorganizowaliśmy konsultacje społeczne w 15 miastach Polski. Finał prac nad projektem „Stop suszy!” jest przewidziany w 2020 roku.

www.stopsuszy.pl

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

ul. Grzybowska 80/82

00-844 Warszawa

www.wody.gov.pl

